

(ficció)

DOMESTICACIÓ DE LA MEMÒRIA

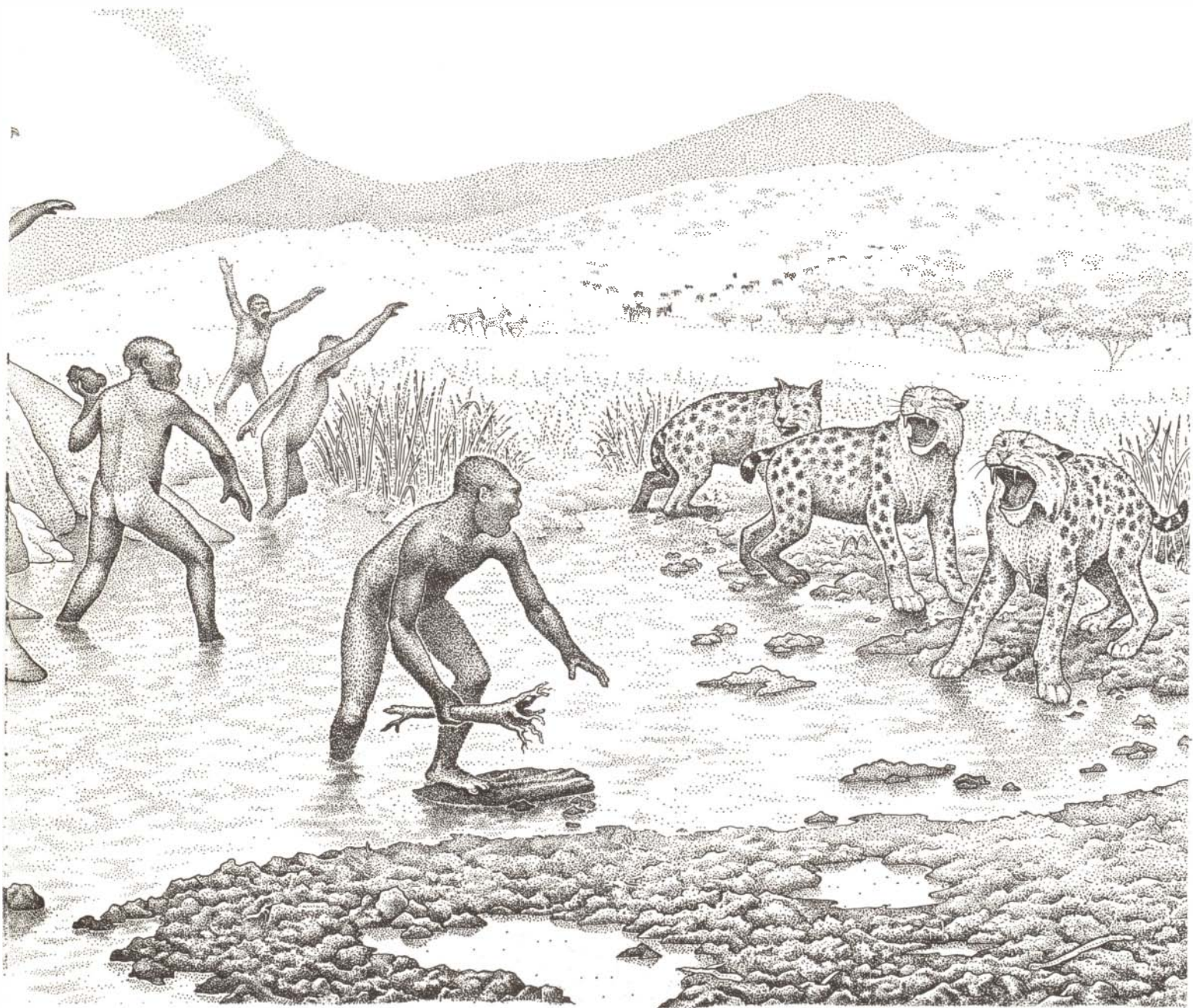
per Avel·lí Artís-Gener

Avel·lí Artís i Gener (Barcelona, 1912) escriptor, pintor i dibuixant, utilitza per als dibuixos i caricatures el pseudònim de *Tísner*. Fou redactor de "La Publicitat" i dirigí, amb Pere Calders, "L'Esquella de la Torratxa". Fou oficial

de l'exèrcit durant la guerra civil i s'exilià després a Mèxic, on ha viscut més de vint-i-cinc anys. És autor de nombroses novel·les, una de les quals, *Prohibida l'evasió*, guanyà el premi Prudenci Bertrana l'any 1969.

L'equip del doctor Ferguson (premi Nobel 1989 per les seves tasques de reconstrucció genètica en acabar la Tercera Guerra Mundial) va treballar ple d'empena amb vista a una fita concreta: l'obtenció de l'àcid ribonucleic per síntesi química, totalment subordinada a la tècnica de laboratori, prescindint de totes les investigacions anàlogues i aliena al procés d'elaboració biològica, cultivat ja des de fa anys per la sàvia mare naturalesa. El doctor Ferguson i els seus catorze deixebles, sòlidament establerts al Centre ARN de Sant Sadurní (capital de l'Estat de Brull-Morunys), i amb la generositat, per no dir prodigalitat, que caracterit-

zava el susdit Estat —autèntica avantguarda de la ciència experimental—, realitzaven una tasca certament planera. Mai no s'havia encallat per aquella mena de coses que, habitualment, frenaven la investigació temps enrera: un microscopi electrònic inutilitzat per una fotesa, tal com un circuit d'estribiloni sense greix de *Phoenix dactilyphera*, o una memòria també electrònica espatllada perquè no hi havia a mà cap nucli toroïdal de ferrita de recanvi. Al Centre ARN de Sant Sadurní aquest gènere de coses eren inimaginables. En tota la brillant història del Centre solament una vegada— i durant únicament mitja hora— el doctor Ferguson havia hagut d'interrompre un experiment a causa d'una insòlita avaria: s'havia fos un reverberador de mirall còncav de làmines municancàdiques, i en tot el Centre, per dolorosa casualitat, no n'hi havia cap de reserva.

Ja pés ben sabut que la ciència avança i que, sovint, el motor impulsor n'és l'atzar. Havia estat gràcies a la fortuïtat que hom havia descobert en la pell d'una variant de la mandarina de Tànger (la *Tingi tingis*, exactament), gran abundància de la histona-pont, certament fàcil d'obtenir a través de un elemental procés de liofilització. Una de les protamines-pont es donava abundantment en uns cordons de sabates, justament els de la marca Nickstring. I el tercer element bàsic de l'ARN sintètic, el fenàs-cònio-slàtic, era present en la *Papaver rhoens*, tan copiosa, però no en l'escassa *Papaver somni*. La maceració de la *Papaver rhoens* s'aconseguia senzillament i ràpida en un procés d'immersió en *aigua del Carme*, durant quaranta hores i mitja.

L'equip del doctor Ferguson va treballar per espai de molts mesos en la labor d'homogeneïtzació de les tres substàncies bàsiques. Un vell molí helicoidal, que havia pertangut a una fàbrica de farinetes sintètiques, va esdevenir una peça formidable en la cadena d'elaboració. I

hom va obtenir unes polvorines, d'un color blanc tirant a blau, les quals es podien aglutinar amb un midó innocu, aconseguit reduint la proporció d'amilopectina en relació amb la d'amilosa, cosa la qual feia innecessària la presència d'estabilitzants.

Aviat va ressorgir el repugnant problema de la inflació. Hom imaginava que la Tercera Guerra Mundial (1985 (novembre)-1986 (gener)) l'hauria desterrat per sempre. Però Tànger havia sentit com es deixondia dintre seu una antiga voracitat. La freqüent demanda de mandarines per part del govern de Brull-Morunys i el mai interromput pont aeri supersònic entre Ar illa i Sant Sadurní, amb les aeronaus carregades de mandarines en el viatge d'anada i de clofolles de cacauet en el de tornada, amb evident desnivell de la balança de pagaments, agreujat encara pel problema que Tànger no sabia què fer amb les esclòfies de cacauet, va originar que Tànger apugés insensatament el preu de les mandarines. No obstant això, el govern de Brull-Morunys va resistir l'enorme esforç econòmic, a part d'apujar la cotització de les cloves de cacauet. "El primer és el primer", deia l'intrèpid cap del govern de Brull-Morunys, saturat d'esperit científic. I ordenava vendre or, que ja tornava a ésser el patró mundial després de la fulminant caiguda del plutoni l'any 1987. El Centre ARN era la nineta dels ulls de Brull-Morunys i calia assistir-lo liberalment.

El cas dels cordons de sabates Nickstring encara va ésser més greu: atesa la copiosa demanda, van començar a substituir certes primeres matèries per d'altres de menor qualitat fins a un moment crític, detectat magistralment per les balances Köpenguhten. El Centre ARN va comprovar que gairebé ja no aportaven protamines-pont. El govern de Brull-Morunys va fer llargues negociacions amb la Twine Shoe Inc., poderosa multinacional fabricant dels Nickstring, fins que

va obtenir-ne la qualitat inicial i sense haver d'emprar la pressió d'ocupar ambaixades.

L'única substància de fàcil obtenció i sense problemes era el fenàcònic-slàtic: el doctor Ferguson i els seus catorze deixebles vivien unes vacances estivals glorioses, corrent pels camps de blat i arrencant tones de roselles. Aquella era la sola pinzellada poètica —i un xic patriòtica— de tota l'agosarada empresa.

Finalment, a les acaballes del 1998, van obtenir les pastilles d'ARN estabilitzat. El propi doctor Ludwig-Jordi Ferguson i Torrellardona va ingerir el primer dels comprimits de memòria acumulada. Segons els delicats càlculs, cada pastilla representava la vivificació del record en blocs de cinquanta anys. I el doctor Ferguson, de sobte, es va trobar com si visqués els remots dies de 1948. Li feia una certa gràcia reveure tot allò que havia senyorejat la seva infància. Havia reconegut la senyora Grinyó-Parceresses (donya Gertrudis), la seva dida, llogada a corre-cuita quan la senyora Eustàquia Torrellardona de Ferguson havia observat, angoixada, com se li retirava la llet a conseqüència d'un accident d'automòbil, car en aquella època hom se servia dels vehicles, que ara eren als museus, per tal de matar-se els caps de setmana.

Va fer que un dels seus col·laboradors i deixebles, el brillant Arcadi Puig-Watsonians, també prengué una píndola, la qual el va situar a catorze anys abans del seu naixement, puix que el doctor Puig-Watsonians acabava de fer els trenta-sis anys.

Era, tanmateix, una reeixida estremidora, que posava el Centre ARN al primer rengle de la investigació biològica mundial. L'estament de Brull-Morunys havia domesticat, pràcticament, la memòria. Abans de festivar públicament els primers resultats, el doctor Ferguson va acordar, amb els seus deixebles, silenciar els grossos guanys obtinguts. Cal dir, en honor a la veritat, que el doctor Ferguson va cometre un lamentable error tècnic, que riscava d'escmicolar tota la tasca realitzada pel Centre ARN: una manca de planificació estricta. Ell mateix, i els catorze deixebles col·laboradors, endrapaven comprimits cada cop que els venia de gust, en flagrant oblit de l'esbós d'organigrama que hi havia penjat a la paret de l'aula número 3 del Laboratori Central.

Les conseqüències d'aquell desordre van ésser dramàtiques. Mentre un

dels metges de l'equip era soldat de Napoleó i havia pres mal a Jena, un altre feia de membre de la Dieta de Worms. Un de més enllà, que havia decapitat personalment Lluís XVI, era víctima d'una terrible crisi d'insomni. Un altre dels metges, català de la ceba en la seva vida normal, ara acompanyava Hernán Cortés i l'ajudava a colonitzar l'Astlan en nom de la corona espanyola. Però aquests eren els casos, diem-ne, anecdòtics i menys greus. Dos dels metges eren ciutadans d'Ur, un altre era criat esclau del faraó Akhenaton i el mateix doctor

Ferguson servia a galeres àrabs, en unes condicions infrahumanes. El desordre cronològic ja era a punt de malaguanyar el descobriment de l'ARN sintètic. Les pastilles del qual, sigui dit de passada, havien estat batejades amb el nom de Comprimits Torrellardona, puix que el doctor Ferguson, en una arrencada de tendresa, havia volgut homenatjar el nom de la seva santa mare. Un dia, quan l'home acabava de travessar el Mar Roig per un prodigiós corredor sec, va reunir tots els seus deixebles i, plegats, com en els bons temps de treball en equip, van fer una acurada anàlisi de la situació cronològica de cadascun. El doctor Ferguson s'havia assegut damunt el pot de vidre dels Comprimits Torrellardona per tal d'evitar que ningú no n'agafés cap més. Aleshores van establir un sistema ben acurat de dosificació, i durant unes setmanes alguns ingerien dues o tres píndoles, d'altres no cap i, alguns, divuit, trenta-sis o quaranta-dues. Un dels metges, que s'havia quedat abraçant Louis Bleriot quan aquest havia travessat el Canal de la Mànega, en va haver d'endrapar moltes més.

Quan, al capdavall, ja tots eren igualats cronològicament, asseguts al voltant del foc encès a la cova del Baix Paleolític en un aiguavés de Sant Llorenç de Munt, el doctor Ferguson va reprendre el subministrament metòdic de pastilles, una per dia cadascú. El fet de caçar el mamut els va omplir de joia col·lectiva. El doctor Ferguson va decidir que, per tal de celebrar com calia l'esdeveniment, a partir de l'endemà tocarien dos comprimits per barba i per dia.

L'experiment es va acabar l'onze d'agost de 2037, quan els quinze *Pithecanthropus erectus* es van enfilar a l'arbre del qual havien baixat feia milions d'anys. Al peu de la soca va quedar el flascó amb les píndoles sobreres.

(Avel·lí Artís-Gener)

En tancar aquest número...

Un record per a Joan Obiols i Vié

Ens ha deixat en la més gran consternació la notícia de la mort de Joan Obiols, un dels homes de ciència catalans que havia donat suport al projecte de la nostra revista, en el llarg procés que l'ha fet a realitat. Joan Obiols (1919-1980) inicià els seus estudis de medicina a la Universitat Autònoma de Barcelona, estudis que hagué de reprendre després de la guerra civil. De tota manera, les circumstàncies no li impediren el contacte amb l'escola psiquiàtrica catalana d'Emili Mira i López. Llicenciat el 1943, fou professor adjunt a la càtedra del doctor Sarró. Treballà durant més de deu anys al manicomi de Sant Andreu (potser per això es mostrà tan partidari de la desaparició d'aquest tipus d'institució) i es doctorà el 1954 amb una tesi sobre: *El caso Julia. Estudio fenomenológico de un delirio*. Més tard fou catedràtic de psiquiatria, primer a Santiago de Compostela i després a Barcelona. Fou elegit degà de la Facultat de Medicina el 1972, i el 1977 rector en funcions de la Universitat de Barcelona. Obiols dedicà la seva vida a un camp de la ciència mèdica, la psiquiatria, situat al bell mig del debat i en procés de consolidació com a ciència. El seu tarannà científic el portà a la tolerància i a la protecció dels diferents corrents de pensament. D'entre els seus deixebles i col·laboradors trobem conreadors de totes les escoles de psiquiatria modernes. Ell mateix es decantà cap a la psiquiatria d'orientació biològica, i presidí fa dos anys el Congrés Mundial de l'especialitat, que se celebrà a Barcelona.

Les seves posicions eclèctiques com a cap de departament el convertiren en un dels principals renovadors de la psiquiatria al nostre país. La seva figura humana deixarà, sens dubte, un record imborrable entre els que el coneixeren. Que aquesta breu ressenya serveixi d'homenatge de la nostra revista a aquest home de ciència català.